

Месна надлежност за одлучивање о предлогу за извршење

Првостепени суд се огласио месно ненадлежним и предмет уступио Привредном суду у Београду.

Виши привредни суд је поводом жалбе укинуо првостепено решење а предмет вратио истом суду на надлежност.

Из Образложења:

"Својим дописом од 13. октобра 1992. године Привредни суд у Београду доставио је предмет овом суду да реши сукоб надлежности, јер не прихвата надлежност полазећи од чињенице да се Служба платног промета код које се води рачун туженог налази на подручју Привредног суда Крагујевца.

Овај суд је размотрио предлог Привредног суда у Београду и списе, па је нашао да је за поступање у овом предмету надлежан Привредни суд у Крагујевцу.

Ово са разлога што је према чл. 194. ЗИП за одлучивање о предлогу за извршење и за спровођење извршења на новчаним средствима која се воде на рачун дужника код организације која обавља послове платног промета, месно надлежан суд на чијем се подручју налази јединица Службе код које се води рачун дужника.

У конкретном случају, рачун дужника води се код Службе платног промета у Светозареву, како се то види из предлога за извршење, па је првостепени суд погрешно када се огласио месно ненадлежним.

Према томе, за решавање о предлогу за извршење надлежан је суд на чијем се подручју налази седиште Службе за платни промет код које се води рачун дужника."

(Решење Вишег привредног суда Р. 474/93 од 23. јула 1993)

Припремио др Јездимир Митровић

ОДЛУКЕ ОКРУЖНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

Откуп стана

Тужбени захтев за поништај уговора о откупу стана заснован је на чињеници да је овај уговор закључен после смрти носиоца станарског права, као купца стана, на основу пуномоћја које је услед смрти даваоца пуномоћја за закључење таквог правног посла престало да важи, па је стога уговор ништав.

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да је пок. Н. Т. решењем тужиле од 29. октобра 1991. године додељен на коришћење једнособни стан у Београду површине 46 м². На основу одлуке о додели стана, пок. Н. Т. је 12. децембра 1991. године закључила уговор о коришћењу наведеног стана, те стекла својство носиоца станарског права, односно закупца стана. Дана 25. децембра 1991. године пок. Н. Т. издала је пуномоћје Ов. бр. 5290/91 адвокату Р. Т. којим га је овластила да је може заступати у свим питањима наведеног стана и да у њено име "може потписивати уговоре о откупу стана, уговоре о замени стана, уговоре о уношењу стана у стамбену задругу, уговоре о купопродаји". На основу овог пуномоћја адвокат Р. Т. поднео је тужиљу 8. јануара 1992. године, захтев за откуп стана, а дана 6. марта 1992. године пок. Н. Т. је са туженим закључила уговор о доживотном издржавању, према којем наведени стан за случај своје смрти оставља туженом у накнаду за примљено издржавање. Већ 9. марта 1992. године пок. Н. Т.

умире, да би након њене смрти, дана 17. марта 1992. године, њен пуномоћник са тужилом закључио уговор о откупу стана. Целокупни износ цене стана исплатио је тужени 30. априла 1992. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је правилно закључио да је тужени пасивно легитимисан у овој парници и да је тужбени захтев тужиље основан.

Као давалац издржавања ранијег носиоца станарског права, односно закупца стана и лица које је платило цену стана, тужени претендује да постане власник стана и носилац свих права која му по том основу припадају. Пошто ова права туженог зависе од ваљаности уговора о откупу стана, за који носилац истиче да је ништав, онда се ништавост уговора супротставља наведеним правима туженог, па је тужени пасивни субјект спорног материјално-правног односа и стога легитимисан у овој парници.

Према члану 6, ст. 1. Закона о стамбеним односима ("Сл. гласник СР Србије", бр. 12, од 19. марта 1990. године) носилац станарског права, закупца стана и чланови њиховог породичног домаћинства могу откупити стан у друштвеној својини који користе. Из наведене законске одредбе произлази да је реч о личном праву конституисаном у корист тачно одређеног круга лица, под условом да стан који је предмет откупа користе.

Пок. Н. Т. је услед смрти на дан 9. марта 1993. године престало својство носиоца станарског права, односно закупца стана, када се угасило и њено право на откуп стана. Иза њене смрти тим правом би се могла користити лица из члана 15, ст. 2. и 3. Закона о стамбеним односима, под условом да закључе уговор о коришћењу стана, али и у том случају наведена лица се правом на откуп стана користе као личним правом с обзиром на своје својство на стану, а не својство претходника.

Како је реч о личном праву које престаје смрћу по природи ствари, а на основу члана 94, ст. 3. Закона о облигационим односима, престаје и пуномоћје које је пок. Н. Т. издала адвокату Р. Т. за закључење уговора о откупу стана, јер се на основу пуномоћја није могао закључити уговор о прибављању оних права за чије остваривање више није било законских услова.

Тужени се у ревизији неосновано позива на одредбе Закона о облигационим односима које се тичу предмета и основа уговора, као и на одредбе Закона о промету непокретности и законитост одлуке побија са ових разлога. У конкретном случају реч је о уговору заснованом на одредбама Закона о стамбеним односима, који Закон одређује предмет уговора (стан у друштвеној својини), цену и начин њеног утврђивања и лица која такав уговор могу закључити. То је, дакле, правни однос *sui generis* на који се одредбе других закона примењују само у делу ако ти односи нису регулисани наведеним законом.

Ни истицање туженог да пуномоћнику пуномоћје није престало у смислу члана 100. ЗПП није основано. Наведена одредба односи се на процесна овлашћења пуномоћника у случају смрти странке, а не овлашћења за закључење правних послова и предузимање правних радњи ван поступка.

(Пресуда Окружног суда у Београду, Гж 2716/93, од 4. маја 1993. године и Врховног суда Србије Рев. 2601/93, од 14. септембра 1993. године)

Исказ сведока у вези с вештачењем

Медицински вештак неуропсихијатар, на основу непосредног прегледа и медицинске документације Института где се тужиља лечила од 1963. године, дао је налаз (елементе стања здравља тужиље) и мишљење да је тужиља потписала спорни уговор без довољно увида у последице, те да се може сматрати пословно неспособном, и то у свом последњем извештају и у исказу на рочишту за главну расправу од 15. октобра 1987. године. Исто тако, судско-психијатријски одбор Медицинског факултета у Београду дао

је готово истоветан налаз и мишљење да тужила није била пословно способна за закључење спорног уговора о замени, и то у својим писменим извештајима од 29. јуна 1989. године и од 24. новембра 1989. године. Налаз вештака се своди на закључак да је реч о физички тешко хендикепираној особи, која је развила крајње пасивно-зависну структуру личности (ДГ. Пасивно-зависна личност, с. 301, тачка 6), што је чини веома несамосталном, несигурном и сугестивном, док јој лимитиране интелектуалне способности онемогућавају компензацију ограничења произашлих из њеног физичког хендикепа. Судско-медицински одбор предлаже делимично одузимање пословне способности тужиље.

Ценећи исказе касније саслушаних сведока, међу којима и адвоката (који је сачинио привремени уговор), а не ценећи довољно наведену садржину налаза и мишљења наведених високостручних специјалистичких медицинских вештака, судови непоуздано утврђују чињенице да је тужила приликом закључења спорних уговора била потпуно пословно способна, те стога изводе погрешан правни закључак да су спорни уговори материјално-правно ваљани, у смислу прописа члана 274. Закона о браку и породичним односима, члана 111. и 141. ЗОО.

Налаз и мишљење наведених вештака, које је солидно и логички утемељено на чињеницама о здравственом стању тужиље, не може се, без од стране других медицинских вештака доказаног оспоравања ових чињеница и примењене научне медицинске методе или доказане пристрасности вештака, оборити исказима наведених саслушаних сведока, ланка за медицину, о чињеницама о понашању тужиље у вези са закључењем ових уговора. Ако су судови сматрали да су искази ових сведока за то значајни, онда је њихове исказе требало предочити вештацима да их они са становишта медицинске науке оцене.

Пошто су судови недовољно и непоуздано ценили изведене доказе на битну чињеницу, то се њихове пресуде не могу ваљано испитати, чиме је почињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 354, став 2. тачка 13. ЗПП.

*(Одлука Окружног суда у Београду, Гж 1832/92 од 11. марта 1992. и
Врховног суда Србије, Рев. 3798/92, од 18. новембра 1992. године)*

Штета у међународном ваздушном саобраћају

Тужилац је у Буенос Аиресу предао на превоз авио-превознику "Луфтханза" 713 килограма робе упаковане у 13 колета, која је требало да буде превезена из Аргентине за Будву. ЈАТ је примио од "Луфтханзе" у Франкфурту 13 кутија са 713 килограма робе да их превезе у Тиват. Међутим, тужилац је у Тивту примио само 330 килограма робе, тако му је испоручено 383 килограма робе мање. Тужилац је уредно пријавио неслагање у тежини предате робе на превоз и оне која му је испоручена.

При оваквом чињеничном стању првостепени суд је обавезао тужени ЈАТ да плати тужиоцу износ од 7660 УСА \$, рачунајући 20 долара по изгубљеном килограму робе.

Закључак првостепеног суда Окружни суд није прихватио.

У конкретном случају, реч је о накнади штете због губитка дела пртљага у међународном ваздушном саобраћају и морају се применити одредбе Конвенције за изједначење извесних прописа у међународном превозу ваздухом, закључене и потписане 12. октобра 1929. године у Варшави, која је у Југославији одобрена и добила законску снагу у Закону од 31. марта 1931. године, а наведена Конвенција допуњена је и измењена Протоколом у Хагу 1955. године ("Службени лист ФНРЈ", број 6/59 - Међународни уговори). Варшавска конвенција измењена је у Хагу 1955. године, ступила је на снагу 1. августа 1963. године, а примењује се на сваки међународни превоз лица, пртљага и робе, извршен ваздухопловом уз плаћање, као и на бесплатне

превозе извршене од стране неког предузећа за превоз ваздухопловом. Овим одредбама прописани су, поред осталог, и услови за одговорност превозиоца у међународном ваздушном саобраћају за проузроковану штету.

Према члану 4, став 2. Варшавске коконвенције измењене у Хагу 1955. године пртљажница потврђује, док се супротно не докаже, пријем пртљага и услова под којима је закључен уговор о његовом превозу. Одредбом члана 22, став 2. исте конвенције утврђена је висина накнаде по килограму пртљага са 250 франака, ако није поднета посебне изјава о вредности, о ком случају се може наплатити и допунска накнада за превоз. То значи да је у том случају проширена одговорност превозиоца у погледу могуће висине накнаде штете, тј. био би одговоран за стварну штету према ценама у време пресушења, а према правним правилима о накнади штете. Исто је и са одредбом члана 25. Варшавске конвенције, по којој се граница одговорности из члана 22, став 2. тј. у погледу висине накнаде штете неће применити ако се докаже да је штета настала због чињења или нечињења превозиоца или његових подређених, било са намером да се штета проузрокује, било свесном грубом радњом која вероватно може да проузрокује штету ако се у случају чињења или нечињења од стране подређених докаже да су то радили у извршењу своје дужности.

Суме из члана 22, ст. 2. и 3. Конвенције претварају се у национални новац који није злато, у случају судског спора, према вредности тог новца у односу на злато у моменту пресушења.

С обзиром на напред изложено, нејасно је из којих разлога је првостепени суд досудио накнаду штете тужиоцу у девизном износу. Стога ће, у поновном поступку, уколико нађе да је тужбени захтев основан, првостепени суд висину накнаде штете одредити по члану 22, ст. 2. и 5. Варшавске конвенције, тј. рачунајући 250 франака по килограму изгубљеног пртљага, који имају за подлогу новчану јединицу која садржи 65,5 килограма злата финоће 900/1000, а претвара се у национални новац који није злато - конкретно у динарска средства плаћања у Југославији према њиховој вредности у односу на злато у време пресушења, а на основу извештаја Народне банке Југославије који је потребно прибавити о томе колика је номинална вредност изражена у динарским новчаним јединицама која садржи злато наведене количине и финоће.

(Решење Окружног суда у Београду Гж. 9767/92 од 8. фебруара 1993)

Коаутор - лице са фотографије

На насловној страни часописа објављене су фотографије тужиље, са репортажом о њој, које је снимио првотужени. Вештачењем у поступку такође је утврђено да је у објављеним фотографијама, чији квалитет је примерен намени часописа, видљив и очигледан креативан допринос тужиље, као и чињеница је снимање обављено зналачки и осмишљено и да је такве резултате било могуће постићи уз пуни, заједнички и креативан однос фотографа и модела, односно тужиље и фотографа као аутора.

С обзиром на такво утврђено чињенично стање, а имајући у виду чињеницу да је друготужени објављивањем спорних фотографија без писмене сагласности тужиље користио недељиво ауторско дело тужиље и првотуженика и да зато туженици нису платили накнаду, нити закључили писмене ауторске уговоре о искоришћавању ауторског права тужиље, Окружни суд је и по становишту Врховног суда основано закључио да првотужени као носилац ауторског права на делу као целини није могао без дозволе тужиље, као сарадника на стварању тог дела, ауторско дело објавити, нити пренети правно коришћења друготуженог у друге сврхе и без уговора са тужиљом као коаутором. Како је то, пак, учинио и с обзиром на то да је тужени то ауторско дело без уговора и писмене сагласности тужиље као коаутора објављивањем спорних фотографија у часопису користио, то

је првостепени суд правилно поступио када је о одговорности тужених и основаности тужбеног захтева тужиље одлучио побијеном међупресудом.

Указивање друготуженог у жалби да повреду ауторских права тужиље није извршио, већ да је у ствари објављивањем њених слика и репортаже у часопису као високотиражном недељнику у суштини тужиљу рекламирао, а што је истицао и у првостепеном поступку, нема значаја за другачију одлуку у овој парници, јер друготужени ни у жалби не спори да са тужиљом с тим у вези није имао никакав контакт, па следом тога да је такав навод и тачан, исту није могао без њене сагласности ни рекламирати.

(Пресуда Окружног суда у Београду П. 667/83 од 7. октобра 1991. и пресуда Врховног суда Србије Гж. 143/92 од 15. априла 1992)

Позив да се учини понуда

Према чињеничном стању у првостепеном поступку утврђеном, а на којем се заснива и побијена другостепена пресуда, произлази да је тужени 25. децембра 1991. године у дневном листу објавио оглас о јавном надметању путем прикупљања писмених понуда за продају пословног простора ближе описаног у изреци првостепене пресуде; да је тужилац у остављеном року поднео писмену понуду за куповину тог пословног простора, да је његова понуда, будући да је понудио износ од 90200 динар по метру квадратном била најповољнија, да је уплатио на име кауције износ од 70000 тадашњих динара, као и за трошкове лицитације 2500 динара.

У поступку је такође утврђено да је туженик писменим обавештењем од 6. марта 1992. године обавестио тужиоца да је лицитација која је обављена у поменутом листу од 25. децембра 1991. године о продаји тог локала оглашена неуспелом; да је ту јавну понуду због негативних инфлаторних кретања у земљи поништио и да је због тога поново у дневном листу од 5. маја 1992. године дат јавни оглас за продају тог истог пословног простора.

С обзиром на тако утврђено чињенично стање, нижестепени судови су и по становишту Врховног суда основано закључили да јавни оглас дат у дневном листу не представља у смислу члана 35, ст. 1. Закона о облигационим односима понуду за закључење уговора, већ само позив да се под објављеним условима понуда учини.

Како је, пак, туженик дописом од 6. марта 1992. обавестио тужиоца да је лицитација одлуком надлежног старешине оглашена неуспелом и позив на јавну понуду због негативних инфлаторних кретања у земљи поништен, те да је тај исти пословни простор поново у истом дневном листу од 5. маја 1992. оглашен на продају, нижестепени судови су и по становишту Врховног суда правилно закључили да пошиљалац позива на понуду не одговара као понудилац у смислу чл. 36. и 37. означеног закона, па су правилно поступили када су тужбени захтев тужиоца као неоснован одбили. Разлоге које су за своје одлуке дали као правилне, потпуне и основане прихвата и овај суд.

Указивање тужиоца да је туженик својевољно искључио из понуде на продају само спорни локал није основано, јер туженик и нема статус понудиоца, пошто учињено јавно обавештење не представља понуду, а сада околност што је позив на понуду за продају тог локала опозвао јер је у међувремену цена као битан елемент будућег уговора о продаји била знатно обезвређена, нема значаја и битног утицаја на другачију одлуку у овој парници.

(Пресуда Окружног суда у Београду Гж. 482/93, од 29. јануара 1993. и Врховног суда Србије Рев. 1996/93, од 9. јуна 1993)

Припремио Димитрије Милић